

เปรียบเทียบทัศนคติของคนไทยกับของคนญี่ปุ่นที่มีต่อกัน

Comparison of Thai and Japanese Viewpoints Towards Each Other

วรินทร์ ววงค์
Warintorn Wuwongse

วีรวรรณ วชิรดิлок
Weerawan Washiradilok

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “เปรียบเทียบทัศนคติของคนไทยกับของคนญี่ปุ่นที่มีต่อกัน” นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเด่นของคนไทยและคนญี่ปุ่นในสายตาของตนเองและอีกฝ่ายหนึ่ง ทัศนคติของคนไทยกับของคนญี่ปุ่นใน 6 ด้านคือ ทัศนคติต่อการทำงาน การอยู่ร่วมกัน ความรู้ เพศ ชีวิต และสถาบัน ตลอดจนความคาดหวังของคนไทยและคนญี่ปุ่นที่มีต่อกันโดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนญี่ปุ่น ซึ่งอาศัยอยู่และทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลปรากฏว่ามีผู้กรอกแบบสอบถามกลับมาเป็นคนไทย 600 คน และคนญี่ปุ่น 504 คน จากผลการวิจัยข้อมูลทางสถิติทำให้ทราบว่า

คนญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวมากกว่าคนไทยอย่างน่าสนใจ

ทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในทัศนคติทั้ง 6 ด้าน

นอกจากนี้ จากการประมวลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าคนญี่ปุ่นคาดหวังคนไทยในเรื่องการเข้มงวดต่อตนเอง ในขณะที่คนไทยคาดหวังคนญี่ปุ่นในเรื่องความเป็นกันเอง ในตอนท้ายของงานวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปไว้ว่า

ความคาดหวังว่าวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงได้ในเวลาอันสั้นนั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมต้องใช้เวลายาวนาน แต่พฤติกรรมหลายอย่างสามารถปรับเปลี่ยนได้

แต่ละฝ่ายไม่ควรนำมามาตรฐานของตนเองมาครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคนทั้งสองชาติต้องลิ้มความเป็นคนในชนชาตินั้น ๆ ลงบ้าง จึงจะช่วยลดอุปสรรคในการคบหา และทำงานร่วมกันกับอีกฝ่ายหนึ่งให้น้อยลงได้

Abstract

The research "Comparison of Thai and Japanese Viewpoints Towards Each Other" aims to comparatively study the unique characteristics of the Thai and Japanese peoples within their own and from the other's viewpoints; their common-sense views from the 6 aspects: work, collectiveness, knowledge, sex, life, and institution; and expectations towards each other. Questionnaires were distributed to a sample of Thai and Japanese people who lived and worked in Bangkok and its surrounding provinces. 600 Thai and 504 Japanese returned the questionnaires.

Based on statistic analysis of the data obtained, it has been found out that:

1. It is interesting that Japanese people possess more individual unique characteristics than Thai people,
2. Thai and Japanese peoples have different viewpoints with respect to the 6 aspects.

In addition, summarizing the opinions of those who answered the questionnaires reveals that Japanese people expect Thai people to be more self-disciplined while Thai people expect Japanese people to be more friendly.

It is concluded that:

1. Expectations regarding cultural changes might not be materialized in short time but many behavior changes would be achievable,
2. One should not impose one's own standard or viewpoint on the other. In other words, in order to reduce obstacles in their inter-relationships and work, both peoples have to sometimes forget their own national identity.

บทนำ

ประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กันมานานกว่า 600 ปี ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองได้ครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน มีคนญี่ปุ่นอาศัยอยู่ในประเทศไทยประมาณ 30,000 คน และจากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กล่าวว่าในปี ค.ศ.1998 มีนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นมาเยือนประเทศไทยเป็นจำนวน 1,071,482 คน ปี ค.ศ.1999 มีเพิ่มขึ้นเป็น

1,206,549 คน ซึ่งนับเป็นชาวต่างชาติที่มาเที่ยวประเทศไทยมากเป็นอันดับหนึ่ง สำหรับบริษัท
ญี่ปุ่นในประเทศไทยมีประมาณ 1,100 บริษัท

จะเห็นได้ว่าคนญี่ปุ่นได้เข้ามาในประเทศไทยมากและได้เข้ามาทำงานร่วมกับคนไทย ใน
การทำงานร่วมกัน มีหลายครั้งที่เกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ภาษาเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของ
ความไม่เข้าใจนี้ แต่ปัจจัยสำคัญที่ผู้วิจัยมองว่าเป็นปัญหาอย่างมากในการดำเนินงานร่วมกันคือ
ความไม่เข้าใจลักษณะเฉพาะของคนทั้งสองชาติ และความไม่เข้าใจว่าอีกฝ่ายหนึ่งมองตนอย่างไร
ในฐานะที่ผู้วิจัยสอนเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษาให้กับบัณฑิตไทยที่จะต้องไปทำงานร่วมกับคนญี่ปุ่น ผู้
วิจัยตระหนักว่าจะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับคนไทยและคนญี่ปุ่น เพื่อช่วยลดอุปสรรคในการคบหากัน
ของทั้งสองฝ่ายและทำให้ทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น

งานวิจัยนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเด่นของคนไทยและคนญี่ปุ่น และ
ทัศนคติในด้านต่างๆ ของคนทั้งสองชาติ พร้อมทั้งวิเคราะห์ผลของข้อมูลที่ปรากฏ เพื่อให้ทั้งคน
ไทยและคนญี่ปุ่นสามารถปรับความคาดหวังที่ต่างฝ่ายต่างมีต่อกันได้อย่างเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์
ประสงค์ 3 ประการคือ

- (1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเด่นของคนไทยและคนญี่ปุ่น
- (2) เพื่อศึกษาทัศนคติของคนไทยและคนญี่ปุ่นในด้านต่าง ๆ
- (3) เพื่อศึกษาความคาดหวังของคนไทยและคนญี่ปุ่นที่มีต่อกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ

- (1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (2) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์
- (3) วิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นคนไทยและคนญี่ปุ่นฝ่ายละ 1,000 คน เป็นผู้ที่อาศัย
อยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากคนญี่ปุ่นในประเทศไทยส่วนใหญ่พำนักและทำงานอยู่ใน
บริเวณดังกล่าวมากกว่าเขตอื่น กลุ่มตัวอย่างทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นเป็นผู้ที่เคยสัมผัสกับอีกฝ่าย
หนึ่ง เช่น เคยทำงานร่วมกัน หรือเคยใช้ชีวิตในประเทศนั้น ๆ

ผลการสำรวจปรากฏว่า คนไทยตอบกลับมา 600 คน เป็นผู้ชาย 34% ผู้หญิง 65% ส่วน
คนญี่ปุ่นตอบกลับมา 504 คน เป็นผู้ชาย 76% ผู้หญิง 22% ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทย
ประมาณ 80% อยู่ในช่วงอายุ 20-39 ปี ในขณะที่คนญี่ปุ่นอยู่ในช่วงอายุ 30-59 ปี

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้นำเสนอประเด็นต่อไปนี้

- (1) ลักษณะของคนไทยและคนญี่ปุ่นที่มองจากตนเองและอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น ซื่อสัตย์ สนุก
เร่ร่อน ถือตัว ชาตินิยม เป็นต้น
- (2) ทรรศนะของคนไทยและคนญี่ปุ่นใน 6 ด้าน ได้แก่ การทำงาน การอยู่ร่วมกัน วิชา
ความรู้ เพศ ชีวิต และสถาบัน
- (3) ความคาดหวังของคนไทยและคนญี่ปุ่นที่มีต่อกันโดยประมวลจากความคิดเห็นของผู้
ตอบแบบสอบถาม

1. ลักษณะเฉพาะของตน

คนไทยและคนญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะของตนดังนี้

1.1 ลักษณะของคนไทย

- (1) ลักษณะเด่น 5 ลักษณะของคนไทยที่มองตนเองเรียงลำดับจากเด่นที่สุดและรองลงมา
ดังนี้
1. สนุก 2. ทำตามกระแส 3. เชื้อไขกลาง 4. ร่าเริง 5. วัตถุนิยม
- (2) ลักษณะเด่น 5 ลักษณะของคนไทยในสายตาของคนญี่ปุ่นเรียงลำดับจากเด่นที่สุดและรอง
ลงมา ดังนี้
1. ร่าเริง 2. เชื้อไขกลาง 3. ช่างพูด 4. สนุก 5. อ่อนโยน
- (3) ลักษณะเด่น 5 ลักษณะของคนไทยในสายตาของคนไทย แต่ไม่ปรากฏเด่นชัดในสายตา
ของคนญี่ปุ่นเป็นดังนี้
1. ทำตามกระแส 2. วัตถุนิยม 3. ฟุ่มเฟือย 4. มีเล่ห์เหลี่ยม 5. มีเสน่ห์

(4) ลักษณะเด่น 5 ลักษณะของคนไทยในสายตาของคนญี่ปุ่น แต่ไม่ปรากฏเด่นชัดในสายตาของคนไทยเป็นดังนี้

1. ซื่อ ๆ 2. ไม่รักสันโดษ 3. ไม่มีระเบียบ 4. ไม่คล่องแคล่ว 5. มีมารยาท

(5) ลักษณะเด่นของคนไทยที่คนไทยและคนญี่ปุ่นมองเห็นเหมือนกันมี 5 ลักษณะคือ

1. สนุก 2. เชื้อไขกลาง 3. ร่าเริง 4. ช่างพูด 5. อ่อนโยน

1.2 ลักษณะของคนญี่ปุ่น

(1) ลักษณะเด่น 5 ลักษณะของคนญี่ปุ่นที่มองตนเองเรียงจากเด่นที่สุดและรองลงมา เป็นดังนี้

1. เร่งรีบ 2. สะอาด 3. เจ้าระเบียบ 4. เอาจริงเอาจัง 5. ระมัดระวังตัว

(2) ลักษณะเด่น 5 ลักษณะของคนญี่ปุ่นในสายตาของคนไทยเรียงจากเด่นที่สุด และรองลงมาเป็นดังนี้

1. เอาจริงเอาจัง 2. ขาดินิยม 3. อดทน 4. นักปฏิบัติ 5. รักษากฎหมาย

(3) ลักษณะเด่น 5 ลักษณะของคนญี่ปุ่นที่มองตนเองแต่ไม่ปรากฏเด่นชัดในสายตาของคนไทย เป็นดังนี้

1. เร่งรีบ 2. ทำตามกระแส 3. เป็นประชาธิปไตย 4. ฟุ่มเฟือย 5. ถือตัว

(4) ลักษณะเด่น 5 ลักษณะของคนญี่ปุ่นในสายตาของคนไทยแต่ไม่ปรากฏเด่นชัดในสายตาของคนญี่ปุ่น เป็นดังนี้

1. ขาดินิยม 2. มีความรู้ 3. ฉลาด 4. ร่ารวย 5. วัตถุนิยม

(5) ลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นที่คนไทยและคนญี่ปุ่นมองเห็นเหมือนกันมี 15 ลักษณะ ดังนี้

สะอาด เจ้าระเบียบ เอาจริงเอาจัง ระมัดระวังตัว รักษากฎหมาย อดทน มีมารยาท ชอบค้นคว้าทดลอง อนุรักษ์นิยม คิดเป็นวิทยาศาสตร์ คล่องแคล่ว มีเหตุผล ซื่อสัตย์ นักปฏิบัติ และหัวก้าวหน้า

2. ทรรศนะของคนไทยกับของคนญี่ปุ่นใน 6 ด้าน

ผลการสำรวจทรรศนะของคนไทยกับของคนญี่ปุ่นใน 6 ด้าน สรุปได้ดังนี้

(1) ทรรศนะต่อการทำงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่น แม้จะเห็นว่าเรื่องครอบครัวสำคัญกว่าเรื่องงานหรือหลังเวลาเลิกงานแล้วอยากใช้เวลาไปในเรื่องส่วนตัวก็ตาม แต่เมื่อถามถึงเรื่องงาน จะเห็นว่าทั้งสองฝ่ายก็จะทุ่มเวลาให้เต็มที่ และมีความพยายามในเรื่องการทำงานมาก

นอกจากนี้ผลการสำรวจยังแสดงให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายต่างก็เห็นว่า หลักการอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปและเนื้อหาสาระสำคัญกว่ารูปแบบ โดยผู้ตอบแบบสอบถามคนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระมากกว่าอย่างเด่นชัด

ประเด็นที่มีความแตกต่างกันในเรื่องทัศนคติต่อการทำงานมีดังต่อไปนี้

1. คนไทยให้ความสำคัญในเรื่องระเบียบกฎเกณฑ์มากกว่าความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ในขณะที่คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่า คนไทยรู้สึกเครียดที่ต้องถูกกำหนดด้วยเวลา แต่คนญี่ปุ่นไม่รู้สึกเครียดมากเท่าคนไทย

2. คนไทยถ้ามีผู้ไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ตนตัดสินใจจะทำ ก็ไม่ค่อยอยากจะทำต่อไป ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามคนญี่ปุ่นแม้จะมีผู้ไม่เห็นด้วยก็จะดำเนินการต่อไปให้สำเร็จ

3. คนไทยชอบทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าแบบต่างคนต่างทำ ในขณะที่คนญี่ปุ่นชอบทำงานแบบต่างคนต่างทำมากกว่า

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อสังเกตซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อการทำงาน ดังนี้

1. คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวมากกว่าคนไทย
2. คนญี่ปุ่นมักจะถูกมองว่ายึดติดกับระเบียบกฎเกณฑ์ รูปแบบ หรือการทำงานเป็นกลุ่ม แต่เมื่อมีตัวแปรก็จะเห็นความเป็นเอกเทศและความยืดหยุ่นแฝงอยู่
3. แม้ว่าทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นจะมีความพยายามในการทำงานก็ตาม แต่สิ่งที่พบจากการสำรวจครั้งนี้คือ คนญี่ปุ่นมีความมุ่งมั่นมากกว่าคนไทย

(2) ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกัน

จากการประมวลความคิดเห็นต่อการอยู่ร่วมกัน สามารถกล่าวในภาพรวมได้ว่าคนไทย และคนญี่ปุ่นมีลักษณะของการพึ่งพากัน เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม และให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโส แต่มีประเด็นที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนคือ

1. แม้มีการใช้อภิสิทธิ์ในสังคมไทยมากกว่าในสังคมญี่ปุ่น แต่คนไทยกลับลังเลใจที่จะใช้อภิสิทธิ์มากกว่าคนญี่ปุ่น

2. คนไทยมีความเห็นว่า เมื่อถูกพบว่าทำผิดพลาด การยอมรับเป็นสิ่งที่เหมาะสม ในขณะที่คนญี่ปุ่นมีความเห็นว่า การยอมรับในกรณีเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม

(3) ทรรศนะต่อวิชาความรู้

ในการทำงานทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะใช้สามัญสำนึกและประสบการณ์มากกว่าทฤษฎีหรือวิชาการ และทั้งสองฝ่ายต่างก็เห็นความสำคัญของการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

(4) ทรรศนะต่อเรื่องเพศ

คนไทยมีความเห็นในเรื่องการให้เกียรติผู้หญิง และการยอมรับผู้หญิงในการไต่เต้าไปสู่ตำแหน่งสูงสุดขององค์กรด้วยความสามารถมากกว่าคนญี่ปุ่นในเรื่องผู้นำของครอบครัว คนไทยเห็นว่าผู้ชายควรเป็นผู้นำครอบครัวมากกว่าผู้หญิง ในขณะที่คนญี่ปุ่นมีความเห็นต่อเรื่องนี้ในระดับปานกลาง

(5) ทรรศนะต่อเรื่องชีวิต

ทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นต่างก็เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่คนไทยมีความเห็นในระดับที่สูงกว่าคนญี่ปุ่น ส่วนในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดนั้น คนไทยเชื่อว่ามีจริง ในขณะที่คนญี่ปุ่นมีความเชื่อในเรื่องนี้น้อยกว่ามาก

(6) ทรรศนะต่อสถาบัน

ทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นมองว่า ประเทศที่ตนอาศัยอยู่มีเสรีภาพและภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนในชาตินั้น แต่คนไทยมีความภูมิใจในระดับที่สูงกว่า นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังเห็นเหมือนกันว่าการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของตน

ส่วนประเด็นที่ความเห็นแตกต่างกันคือ

1. คนไทยเห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ในขณะที่คนญี่ปุ่นที่เห็นว่าสถาบันจักรพรรดิมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนนั้นมีน้อยมาก
2. คนไทยมีความเห็นว่า ระบบศาลสถิตยุติธรรมของไทยพึ่งพาไม่ค่อยได้ ในขณะที่คนญี่ปุ่นมีความเห็นว่าศาลสถิตยุติธรรมของญี่ปุ่นพึ่งได้

จากการประมวลผลทั้ง 6 ทรรศนะดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ผลบางข้อขัดแย้งกับข้อเท็จจริง เช่น ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยชอบการทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าคนญี่ปุ่น คนไทยทุ่มเวลาเพื่องานมากกว่าคนญี่ปุ่น คนไทยจะพยายามมากกว่าคนญี่ปุ่นและคนไทยมีความเห็นในระดับที่สูงกว่าคนญี่ปุ่นในเรื่องการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จะทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ผู้หญิง (ร้อยละ 65) และเป็นพนักงานบริษัทญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71) ตลอดจนเกณฑ์การตัดสินใจในการให้น้ำหนักคะแนนของคนไทยกับคนญี่ปุ่นแตกต่างกัน น่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปรากฏผลดังกล่าว

3. ความคาดหวังของคนไทยและคนญี่ปุ่นที่มีต่อกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมดมีความเห็นว่า อุปสรรคที่สำคัญในการคบหากันคือ การสื่อสารทางภาษา คนไทยไม่เข้าใจและไม่สามารถพูดภาษาญี่ปุ่นได้ ในขณะที่คนญี่ปุ่นก็ไม่เข้าใจหรือพูดภาษาไทยได้ แม้ทั้งสองฝ่ายจะแก้ไขโดยใช้ภาษาอังกฤษแทนก็ยังไม่สามารถสื่อสารกันได้อย่างราบรื่น อุปสรรคอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องภาษาคือ ทั้งสองเชื้อชาติมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งภาษาและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสื่อสาร ถ้าขาดความรู้ความเข้าใจในด้านใดด้านหนึ่ง ก็เป็นการยากที่จะเรียนรู้ความรู้สึกนึกคิดของคนชาตินั้น ๆ ได้อย่างถ่องแท้ ก่อให้เกิดปัญหาจากความเข้าใจผิดหรือคลาดเคลื่อนจากที่คาดคิดไว้ได้ อีก

นัยหนึ่งคือ อาจทำให้ความคาดหวังของแต่ละฝ่ายที่มีต่อกันไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ ความคาดหวังของทั้งสองชาตินั้นคืออะไร จึงเป็นประเด็นคำถามที่น่าสนใจ

3.1 ความคาดหวังของคนไทยที่มีต่อคนญี่ปุ่น

(1) การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยคาดหวังการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันจากคนญี่ปุ่นมากที่สุด โดยแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ต่อคนญี่ปุ่นดังนี้

- คนญี่ปุ่นดูถูกคนไทย
- คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับคนเอเชียน้อยกว่าคนตะวันตก
- คนญี่ปุ่นให้สิทธิแก่คนญี่ปุ่นมากกว่าคนไทยทั้ง ๆ ที่อยู่ในตำแหน่งเท่าเทียมกัน
- คนญี่ปุ่นให้ค่าตอบแทนคนไทยกับคนญี่ปุ่นต่างกัน
- คนญี่ปุ่นไม่ยอมรับความสามารถของคนไทย
- คนญี่ปุ่นดูถูกผู้หญิงไทย
- คนญี่ปุ่นเรียกร้องให้คนไทยปฏิบัติตามแบบของคนญี่ปุ่น

แสดงให้เห็นได้ว่าคนไทยกลุ่มนี้มีความรู้สึกที่ คนญี่ปุ่นปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไม่เท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์ด้วยกัน Professor Sofue Takao ได้กล่าวเกี่ยวกับการมองมนุษย์ไว้ว่าไม่ว่าจะอยู่ในสมัยใดก็ตาม ท่าทีของคนญี่ปุ่นที่มองคนต่างชาติไม่เคยเปลี่ยน กล่าวคือท่าทีคนญี่ปุ่นต่อคนต่างชาติมี 2 อย่างคือ Look up กับ Look down

Look up คือการมองอย่างยกย่องเคารพต่อพวกตะวันตก

Look down คือการมองอย่างดูถูกต่อคนเอเชีย

นอกจากนี้เขายังได้กล่าวอีกว่า คนญี่ปุ่นไม่รู้ตัวว่ามีอคติต่อคนเอเชีย ในขณะที่เดียวกันคนญี่ปุ่นก็ไม่รู้ว่าคนเอเชียมองตนอย่างไร การที่ Sofue Takao กล่าวเช่นนี้มีจุดประสงค์เพื่อเตือนคนญี่ปุ่นด้วยกันให้ระวังในการคบกับคนต่างชาติ

คนญี่ปุ่นเมื่อไปอยู่ในประเทศตะวันตก มักจะถูกคนผิวขาวมองดูแคลน แต่เมื่อมาอยู่ในเอเชียโดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คนญี่ปุ่นก็ดูถูกคนเอเชีย จะเห็นว่าคนญี่ปุ่นก็มีประสบการณ์ทั้งสองด้านอยู่ในตัวเอง เช่นเดียวกับคนไทยที่คิดว่าตนถูกคนญี่ปุ่นดูถูก แต่คนไทยก็

ดูถูกแรงงานที่มาจากประเทศที่คนไทยมองว่าด้อยกว่าตน เช่น พม่า เขมร เป็นต้น คนไทยคิดว่าคนญี่ปุ่นเอาเปรียบค่าแรง ในขณะที่เดียวกันก็มีปัญหาที่คนไทยเอาเปรียบค่าแรงคนงานพม่าหรือเขมร

การที่ทั้งคนญี่ปุ่นและคนไทยต่างก็มีประสบการณ์ทั้งสองด้านคือ ประสบการณ์ในฐานะผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำทำให้เกิดการเรียกร้องทั้งสองฝ่ายคือ คนไทยเรียกร้องให้คนญี่ปุ่นปฏิบัติต่อตนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งไม่ต่างไปจากการที่คนญี่ปุ่นเรียกร้องให้คนตะวันตกปฏิบัติต่อตนอย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าเนื้อหาที่เรียกร้องความเท่าเทียมกันจะต่างกันก็ตาม

(2) ความเป็นผู้ร่วมงานที่ดี

ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยมีความรู้สึกต่อผู้ร่วมงานคนญี่ปุ่นว่าเป็นคนเอาแต่ใจ เจ้าอารมณ์ โมโหง่าย เชื้อมั่นตนเองมากเกินไป ใจร้อน ชอบโว้ยวาย ชอบสั่ง เข้มงวด ใจแคบ ซึ่งตรงกับภาพของคนญี่ปุ่นที่สะท้อนออกมาในความรู้สึกของคนไทย เช่น ความเข้มงวด ใจร้อนอันเป็นลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่น

ส่วนพฤติกรรมเอาแต่ใจ เจ้าอารมณ์ ฯลฯ ที่คนญี่ปุ่นแสดงออกต่อคนไทยนั้นมองได้ว่า เพราะคนญี่ปุ่นมาอยู่ในฐานะนายจ้าง จึงสามารถแสดงพฤติกรรมเช่นนี้ออกมา ซึ่งผู้วิจัยไม่คิดว่าคนญี่ปุ่นจะแสดงออกเช่นนี้ได้ต่อนายจ้างของตน

(3) ความเป็นกันเอง

ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยรู้สึกว่า คนญี่ปุ่นไม่เปิดเผยตัว เคร่งครัดเกินไป มีรูปแบบมารยาทมากจนทำให้รู้สึกอึดอัด ขาดความอ่อนโยน ขาดอารมณ์ขัน ทำให้ขาดความเป็นกันเอง นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามยังมีความเห็นว่า การที่คนญี่ปุ่นจริงจังกับงานมากเกินไปทำให้บรรยากาศตึงเครียด สร้างความกดดันให้กับผู้ร่วมงาน

(4) การแสดงออกที่เหมาะสม

ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยมีความเห็นว่าการแสดงออกที่เหมาะสม 4 ประการได้แก่

- การพูดที่ชัดเจน ตรงประเด็น

ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยมีความรู้สึกว่าคุณญี่ปุ่นใช้คำพูดคลุมเครือ พูดอ้อมค้อม ทำให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นได้ อีกทั้งทำให้เหนื่อยและเสียเวลา

- การแสดงความจริงใจ

ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยมีความเห็นต่าง ๆ ดังนี้คือ คนญี่ปุ่นไม่เปิดเผย ไม่แสดงความรู้สึกที่แท้จริงหรือความคิดเห็นของตนออกมาทำให้เข้าใจยากว่าคนญี่ปุ่นรู้สึกหรือต้องการอะไร คนไทยบางคนรู้สึกว่าความจริงใจที่ได้รับจากคนญี่ปุ่นน้อยกว่าที่ได้ให้ไป คนญี่ปุ่นบางครั้งดูเป็นมิตร บางครั้งดูห่างเหินไป ไม่เป็นมิตรอย่างแท้จริง

- การคำนึงถึงผู้อื่น

ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยได้แสดงความเห็นว่า คนญี่ปุ่นใส่ใจว่าคนอื่นจะมองตัวเองอย่างไร แต่ไม่ใส่ใจว่าคนอื่นเป็นอย่างไร คิดอย่างไร

- ความเกรงใจคนรอบข้าง

ปัญหาที่พบมากคือ คนญี่ปุ่นสูบบุหรี่ในที่ทำงานหรือในที่สาธารณะโดยไม่เกรงใจคนรอบข้าง

(5) การลดความเป็นญี่ปุ่น

ผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยรู้สึกถึงความ เป็นญี่ปุ่นในเรื่องต่อไปนี้ คนไทยมีความรู้สึกว่า คนญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่มีความเป็นชาตินิยมสูง คนญี่ปุ่นมักเรียกร้องความคล้ายกัน ให้ปฏิบัติตามญี่ปุ่น บังคับให้คนไทยทำตามก้าวจังหวะแบบญี่ปุ่น และเรียกร้องให้คนต่างชาติรู้จักวัฒนธรรมของญี่ปุ่นมากกว่าจะเรียนรู้วัฒนธรรมไทย คนญี่ปุ่นมักใช้มาตรฐานของตนตัดสินโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง คนญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่ยึดติดกับรูปแบบของตนเองมาก คนญี่ปุ่นคบหาอยู่กับพวกพ้องคนญี่ปุ่นด้วยกัน เห็นแก่ประโยชน์ของตนและคนญี่ปุ่นด้วยกัน มีการแบ่งแยกกลุ่มคนญี่ปุ่นกับกลุ่มคนนอก ทำให้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเกิดขึ้นยาก

3.2 ความคาดหวังของคนญี่ปุ่นที่มีต่อคนไทย

- (1) ความเข้มงวดต่อตนเอง

ผู้ตอบแบบสอบถามคนญี่ปุ่นมีความรู้สึกว่า คนไทยขาดความเข้มงวดต่อตนเองในประเด็นต่อไปนี้

- การตรงต่อเวลา

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ คนไทยมักจะมาเริ่มทำงานสาย แต่เลิกงานตรงเวลา

- ความรับผิดชอบ

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ เมื่อเกิดปัญหาคนไทยจะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบโดยโทษคนอื่น ไม่คำนึงถึงการแก้ปัญหาที่ตามมา ไม่ตั้งใจทำงานให้เสร็จตามที่กำหนด ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่

- การรักษาสัญญา ข้อตกลง คำพูด การนัดหมาย

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง เปลี่ยนคำพูดหรือข้อตกลง ไม่รักษาความลับ บอกว่ารู้ต่างๆ ที่ไม่รู้จริง บอกว่าทำได้ต่างๆ ที่ทำไม่ได้ บอกว่าเข้าใจต่างๆ ที่ไม่เข้าใจทำให้คนญี่ปุ่นเกิดการเข้าใจผิด และเมื่อสิ่งที่คนไทยทำต่างไปจากความคาดหวังของคนญี่ปุ่น จึงนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจคนไทย

- การเคารพกฎเกณฑ์

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ ไม่รักษากฎระเบียบ กฎจราจร

- การแบ่งแยกเรื่องงานกับเรื่องส่วนตัว

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ มักใช้โทรศัพท์ของที่ทำงานคุยกันในเรื่องส่วนตัว ใช้เวลาทำงานไปทำในเรื่องส่วนตัว มักมีงานอื่นแอบซ่อนไว้ เอาของส่วนรวมมาใช้ส่วนตัว นำความรู้สึกส่วนตัวมาปะปนกับงาน

- การวางแผน

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ ขาดการวางแผนงานล่วงหน้า ไม่มองการณ์ไกลในอนาคต ล้มเลิกกลางคันโดยง่าย ไม่มีระบบการจัดการกับตัวเองที่ดี

- ความซื่อสัตย์

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ การพูดโกหก การขโมยของ การหักหลัง เชื่อใจไม่ได้ มีคอร์รัปชันมาก มีการติดสินบน คนญี่ปุ่นถูกลอกเรื่องราคาสินค้า เรื่องเงิน

- ความจริงจัง

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ คนไทยทำงานเรื่อย ๆ ทำงานช้า ชอบยืดเวลาออกไปจนจวนตัวแล้วค่อยทำ ไม่เป็นนักปฏิบัติ ไม่เตรียมพร้อมในการทำงาน พุดมากและกินขนมในที่ทำงาน ชอบพูด

ตกลง รู้ว่ามีปัญหาแต่ไม่พยายามแก้ไข พยายามเลือกหนทางที่ง่าย ใส่ใจแต่เรื่องหน้าตา งานไม่ค่อยเดิน

(2) ระดับคุณภาพของคน

ผู้ตอบแบบสอบถามคนญี่ปุ่นมองคนไทยว่า คุณภาพของคนยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับคนญี่ปุ่น กล่าวคือระดับความรู้ของคนไทยต่ำแม้จะมีการศึกษาสูง เทคโนโลยีต่ำ คนไทยขาดสามัญสำนึกและทักษะพื้นฐานในการทำงาน เช่น เขียนบันทึก เขียนรายงานไม่เป็น ทั้งนี้คนญี่ปุ่นมองว่าเป็นผลมาจากวิธีการให้การศึกษและการอบรมเลี้ยงดูของคนไทย

นอกจากนี้คนญี่ปุ่นยังมีความเห็นในเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนไทยว่า คนไทยไม่ศึกษาหาความรู้เรื่องราวความเป็นไปของโลกและไม่อ่านหนังสือพิมพ์

(3) การแสดงออกที่เหมาะสม

ผู้ตอบแบบสอบถามคนญี่ปุ่นมีความเห็นว่าเกี่ยวกับการแสดงออกที่เหมาะสมดังต่อไปนี้

- การขอโทษ

สิ่งที่คนญี่ปุ่นรู้สึกว่าเป็นปัญหาคือ คนไทยไม่พูดขอโทษเมื่อทำผิด ในขณะที่คนญี่ปุ่นถือเป็นมารยาทที่จะต้องกล่าวคำขอโทษออกมา

- การเคารพความเป็นส่วนตัว

ตัวอย่างปัญหา ได้แก่ คนไทยมักถามเรื่องส่วนตัวแม้ในการรู้จักกันเป็นครั้งแรก เมื่อรู้สึกว้าสนิทสนมกันแล้วคนไทยจะถือวิสาสะจับต้อง หรือใช้สิ่งของของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่ขออนุญาต เช่น การเปิดตู้เย็นของคนอื่น การใช้โทรศัพท์ หรือการโทรศัพท์อย่างพร่ำเพรื่อโดยไม่ได้มีธุระเป็นพิเศษกับคนญี่ปุ่น นอกจากนี้คนไทยไม่ตระหนักถึงความพอดีในการใช้เวลาอยู่กับคนญี่ปุ่น เช่น ในกรณีของการไปเยี่ยมบ้าน ใช้เวลาอยู่ที่บ้านคนญี่ปุ่นนานเกินไป ทำให้คนญี่ปุ่นเสียความเป็นส่วนตัวไป

- การคำนึงถึงผู้อื่น

คนญี่ปุ่นมองว่าคนไทยเอาตนเองเป็นจุดศูนย์กลางในการตัดสินใจ ทำตามใจตนเอง ไม่ใส่ใจคนอื่น หรือคนรอบข้าง

(4) ความเท่าเทียมในสังคมไทย

ผู้ตอบแบบสอบถามคนญี่ปุ่นมองเห็นว่า ในสังคมไทยมีปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคมไทย คนญี่ปุ่นรู้สึกว่ต่างๆ ที่ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประชาธิปไตย แต่กลับมองไม่เห็นความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ในสังคมไทยมีการแบ่งชนชั้นตามฐานะ อำนาจ ตลอดจนระดับการศึกษา ผู้ที่มีฐานะ มีอำนาจ และระดับการศึกษาสูงจะอยู่ในสถานะที่ได้เปรียบในสังคม และจิตสำนึกในแต่ละชนชั้นของไทยต่างกัน ในขณะที่คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นกลาง ซึ่งได้รับการศึกษาในระดับที่ไม่แตกต่างกันมาก จึงมีจิตสำนึกที่เหมือนกัน

คนญี่ปุ่นเห็นว่า คนร่ำรวยในสังคมไทยสามารถรักษาความร่ำรวยไปชั่วลูกชั่วหลานตลอดไปได้ เนื่องจากสังคมไทยไม่มีมาตรการที่จะช่วยลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน เช่น การเก็บภาษีมรดก เป็นต้น

(5) การลดการใช้อวด

คนญี่ปุ่นมองว่าคนไทยมักทำตัวใหญ่โตตามฐานะทางสังคม และแสดงออกถึงความร่ำรวยด้วยวัตถุ เช่น รถยนต์ นอกจากนี้คนไทยยังมีความภูมิใจในตนเองสูง โดยเฉพาะผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง จะภูมิใจในสถาบันและสถานะภาพของตนเอง และอวดตัวทั้ง ๆ ที่ทำงานไม่เป็น

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ในเรื่องลักษณะเด่นพบว่า จำนวนลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นทั้งที่มองตนเอง (20 ลักษณะ) และมองจากคนไทย (23 ลักษณะ) มีมากกว่าจำนวนลักษณะเด่นของคนไทยทั้งที่มองตนเอง (10 ลักษณะ) และมองจากคนญี่ปุ่น (13 ลักษณะ) แสดงว่าคนญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวมากกว่าคนไทยอย่างน่าสนใจ (ดูรายละเอียดได้จากตารางแนบท้าย)
2. ลักษณะเด่นของคนไทยแสดงถึงความเป็นกันเอง ในขณะที่ลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นจะเป็นลักษณะของความเข้มงวดต่อตนเอง

ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่า ทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นต่างก็พยายามเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นเหมือนตนเอง เช่น คนญี่ปุ่นเรียกร้องให้คนไทยมีความเข้มงวดต่อตนเอง หรือมีการแสดงออกโดย

การกล่าวขอโทษเมื่อทำผิด หรือไม่ยิ้มเมื่อทำผิด ในขณะที่คนไทยก็เรียกร้องให้คนญี่ปุ่นเป็นเหมือนตนเอง เช่น มีความเป็นกันเอง มีความอ่อนโยน มีอารมณ์ขัน การเรียกร้องในบางเรื่องเป็นการเรียกร้องบนพื้นฐานความไม่เข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง ตัวอย่างแรกคือ เรื่องการขอโทษ คนญี่ปุ่นมักจะพูดขอโทษจนติดปากไม่ว่าจะเป็นกรณีทำผิดจริง หรือเป็นเพียงมารยาททางสังคม เช่น เมื่อจะรบกวนผู้อื่น กล่าวขอบคุณ ฯลฯ คนญี่ปุ่นรู้สึกไม่สบายอารมณ์ที่คนไทยทำผิดแล้วยังไม่กล่าวคำขอโทษออกมา โดยเข้าใจไปว่าคนไทยไม่ยอมรับผิด ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมองว่าการอบรมเลี้ยงดูหรือการให้การศึกษาแบบไทยไม่ได้สอนให้เด็กกล้าพูดหรือแสดงความรู้สึกของตนออกมา ดังนั้นการนั่งเงียบเมื่อทำผิดน่าจะเป็นตัวอย่างหนึ่งของการแสดงการยอมรับผิดแบบคนไทยที่ถูกหล่อหลอมมา

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ เรื่องการยิ้มรับ ในกรณีที่ทำผิดคนญี่ปุ่นจะพูดขอโทษเท่านั้น ในขณะที่คนไทยยิ้มเพื่อแสดงการยอมรับ ซึ่งวัฒนธรรมการยิ้มในลักษณะเช่นนี้ถือเป็นเรื่องปกติของคนไทย แต่คนญี่ปุ่นกลับรู้สึกไม่สบายอารมณ์

สองตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ฝังรากลึกอยู่ในใจมนุษย์ การที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นต้องใช้เวลาอย่างมาก มีนักวิจัยบางคนกล่าวว่า กว่าที่คนเชื้อสายญี่ปุ่นในอเมริกาจะมารู้รสชาติของโซยุ (ซอสถั่วเหลือง) ก็ล่วงเข้าไปรุ่นที่ 4 แล้ว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า กว่าที่ค่านิยมและวิถีคิดจะปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดนั้นใช้เวลาถึง 4 ชั่วอายุคนทีเดียว ผู้วิจัยคิดว่าถึงแม้วัฒนธรรมไม่อาจปรับเปลี่ยนได้ในเวลาอันสั้น แต่พฤติกรรมหลายอย่างสามารถปรับเปลี่ยนได้โดยไม่ต้องใช้เวลาถึง 4 ชั่วอายุคน เช่น การสร้างความเข้มงวดต่อตนเอง หรือมีความเป็นกันเอง มีความอ่อนโยน มีอารมณ์ขัน เป็นต้น

3. คนญี่ปุ่นคาดหวังความเข้มงวดต่อตนเองในคนไทย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนญี่ปุ่นปฏิเสธความเป็นกันเองของคนไทย จากการสำรวจความคิดเห็นเรื่องประเทศที่คนญี่ปุ่นเลือกจะอยู่นอกจากประเทศของตัวเอง (ดูข้อมูลในภาคผนวก ค.7 ในงานวิจัย) พบว่า คนญี่ปุ่นเลือกที่จะอยู่ประเทศไทยมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ 42.9) ประเทศอื่นๆ ที่คนญี่ปุ่นเลือกอยากจะไปอยู่รองลงมาได้แก่ สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 18.1) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 9.1) แคนาดา (ร้อยละ 3.8) นิวซีแลนด์ (ร้อยละ 2.6) เยอรมัน (ร้อยละ 2.4) อิตาลี (ร้อยละ 2) ฝรั่งเศส (ร้อยละ 1.8) สวิตเซอร์แลนด์ (ร้อยละ 1.6) จีน (ร้อยละ 1.2) อังกฤษ, สิงคโปร์ (ร้อยละ 1) จะเห็นได้ว่านอกจากประเทศไทยซึ่ง

อยู่ในเอเชียแล้ว กลุ่มประเทศที่คนญี่ปุ่นเลือกนั้นล้วนเป็นประเทศทางตะวันตกทั้งสิ้น ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียด้วยกัน ได้แก่ จีน และสิงคโปร์ นั้น คนญี่ปุ่นเลือกในระดับที่ต่ำมาก จากการประมวลความคิดเห็นของคนญี่ปุ่นที่เลือกประเทศไทย มีเหตุผลที่สำคัญ 3 ด้านคือ

- (1) ลักษณะเฉพาะของคนไทย
- (2) โอกาสในการทำงาน
- (3) ค่าครองชีพ

คนญี่ปุ่นให้เหตุผลเรื่องลักษณะเฉพาะของคนไทยไว้ดังนี้ คนไทยยิ้มแย้มแจ่มใส คบง่าย ใจดี โอบอ้อมอารี ให้ความรู้สึกอบอุ่น ไม่เครียด ไม่กดดัน ใช้ชีวิตเรื่อยๆ สบายๆ ไม่เร่งรีบ และที่สำคัญคือ คนไทยยอมรับคนญี่ปุ่น เหล่านี้คือเหตุผลที่แสดงให้เห็นว่าคนญี่ปุ่นก็ไม่ปฏิเสธความเป็นกันเองของคนไทย เหตุผลที่สองคือในประเทศไทยยังมีโอกาสในการทำงานสำหรับคนญี่ปุ่น และเหตุผลสุดท้ายคือค่าครองชีพในประเทศไทยถูก

อนึ่ง ลักษณะของคนไทยดังกล่าวข้างต้นอาจมองได้ว่าเป็นลักษณะของคนที่ว่านอนสอนง่าย หัวอ่อน ควบคุมง่าย ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ให้กับคนต่างชาติในการเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยก็เป็นได้

4. คนไทยคาดหวังความเป็นกันเองในคนญี่ปุ่น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนไทยปฏิเสธความเข้มงวดต่อตนเองแบบคนญี่ปุ่น เห็นได้จากข้อเสนอแนะของคนไทยในแบบสอบถามดังเช่น

- (1) คนไทยต้องตั้งใจทำงานมากขึ้น
- (2) ควรแยกเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว
- (3) ควรเคารพกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา และปฏิบัติหน้าที่ให้เต็มที่
- (4) มีความซื่อสัตย์

ผู้วิจัยเห็นว่าในประเด็นความเข้มงวดต่อตนเองเป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นมาได้ โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาในโรงเรียน

5. ความคิดเรื่องชาตินิยม

จากผลการสำรวจเรื่องลักษณะของคนไทยและคนญี่ปุ่น เมื่อดูลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นในสายตาของคนไทย ปรากฏว่าคนไทยมองว่าคนญี่ปุ่นมีความเป็นชาตินิยมสูงถึงร้อยละ 91.7 ในขณะที่คนญี่ปุ่นมองตนเองในเรื่องชาตินิยมเพียงร้อยละ 22.8 เมื่อพิจารณาจากผลที่รายงานในหัว

ข้อ 3.4 จะเห็นว่าคนไทยมองคนญี่ปุ่นว่าเป็นชาตินิยมโดยดูจากพฤติกรรมของคนญี่ปุ่น เช่น คนญี่ปุ่นให้พนักงานไทยปฏิบัติแบบเดียวกับญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นคบหาอยู่กับพวกพ้องคนญี่ปุ่นด้วยกันมีการแบ่งแยกกลุ่มคนญี่ปุ่นกับกลุ่มคนนอก

นอกจากนี้ เรายังพบเห็นลักษณะที่คนไทยคิดว่า เป็นชาตินิยมแบบญี่ปุ่น เช่น ในพฤติกรรมการบริโภคข้าว ดังตัวอย่างในช่วงปี 1993-1994 ซึ่งญี่ปุ่นประสบภาวะขาดแคลนข้าวอย่างรุนแรงที่สุดในรอบ 9 ปีที่ผ่านมา จึงต้องนำเข้าข้าวจากต่างประเทศในปริมาณที่มากกว่าปกติ แต่ปรากฏว่าข้าวที่นำเข้าจากต่างประเทศไม่ได้รับความนิยม จนในที่สุดเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 1994 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศให้ร้านขายข้าวนำข้าวญี่ปุ่น และข้าวนำเข้าจากต่างประเทศมาผสมกัน และออกวางจำหน่าย ห้ามจำหน่ายเฉพาะข้าวญี่ปุ่นล้วนๆ แม้ว่าในช่วงนั้น ข้าวญี่ปุ่นจะราคาแพงลิบลิ่ว คนญี่ปุ่นก็ยินดีจ่ายเงินเพื่อบริโภคข้าวญี่ปุ่นมากกว่า โดยมีความคิดว่าข้าวญี่ปุ่นอร่อยที่สุด

ตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น คนไทยมองว่าเป็นเรื่องของชาตินิยม ในขณะที่คนญี่ปุ่นไม่ได้มองว่าประเด็นเหล่านี้แสดงถึงความเป็นชาตินิยม

ความเป็นชาตินิยมในแนวคิดของคนญี่ปุ่นแสดงออกในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งคนญี่ปุ่นพลีชีพทำสงครามเพื่อจักรพรรดิ กล่าวคือคนญี่ปุ่นมองการเป็นชาตินิยมในลักษณะการเข้าสู่สงครามเพื่อชาติของตน

ในอีกด้านหนึ่ง คนญี่ปุ่นกลับมองว่า คนไทยยังดำรงความเป็นชาตินิยมอยู่ โดยดูจากความคิดเห็นของคนญี่ปุ่นที่ว่า คนไทยต้องยืนตรงเคารพธงชาติและเพลงชาติวันละ 2 เวลา ทั้งเช้าและเย็น ในเรื่องนี้คนไทยไม่ได้มองว่าเป็นเรื่องของชาตินิยม แต่เป็นเรื่องของการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับชาตินิยมของคนไทยกับของคนญี่ปุ่นแตกต่างกัน จึงมีความจำเป็นที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องเรียนรู้ความแตกต่างในด้านแนวคิดของกันและกันด้วย

ผู้วิจัยใคร่ขอสรุปอีกครั้งหนึ่งว่า วัฒนธรรมไม่อาจปรับเปลี่ยนได้ในเวลาอันสั้น แต่พฤติกรรมหลายอย่างสามารถปรับเปลี่ยนได้ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายไม่ควรนำมามาตรฐานของตนเองมาครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง อันจะเป็นอุปสรรคต่อการที่จะก้าวไปสู่ความเป็นสากลดังที่ Sofue ได้เสนอความเห็นไว้ว่า ความสามารถในการสื่อสารระดับสากลนั้นมี 3 เรื่องด้วยกัน คือ

1. รู้เนื้อหาที่จะพูด
2. มีความสามารถทางภาษา มีท่าทีที่แสดงออกอย่างเหมาะสม

3. มีท่าทีให้ความเคารพคู่สนทนาในฐานะที่เท่าเทียมกัน

สิ่งที่ Sofue คิดว่าสำคัญมากกว่าเรื่องของภาษา และถือว่าสำคัญที่สุดคือ ต้องไม่แสดงท่าทีอคติต่อผู้ที่คบอยู่ ดังนั้นในการคบหากัน บางครั้งคนทั้งสองชาติต้องลืมความเป็นคนในชาตินั้นๆ ลงบ้าง จึงจะช่วยลดอุปสรรคให้น้อยลงได้

ด้วยแนวคิดและท่าทีดังกล่าวข้างต้น เราสามารถเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่นให้ดียิ่งขึ้นด้วย วิธีการที่เป็นรูปธรรมคือการจัดปฐมนิเทศ หรืออบรมสัมมนาสำหรับผู้ที่ต้องทำงานร่วมกันกับอีกฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งจัดทำเอกสารให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรรคนะทั้งสองฝ่าย เป็นต้น

ภาคผนวก

ลักษณะเด่นของคนไทยในทรรคนะของคนไทยและคนญี่ปุ่น

คนไทยมองคนไทย			คนญี่ปุ่นมองคนไทย		
ลำดับ	ลักษณะ	ร้อยละ	ลำดับ	ลักษณะ	ร้อยละ
1	สนุก	84.7	1	รำเริง	86.7
2	ทำตามกระแส	80.3	2	เชื่อใจกลาง	86.3
3	เชื่อใจกลาง	79.0	3	ช่างพูด	81.0
4	รำเริง	78.0	4	สนุก	78.6
5	วัตถุนิยม	73.5	5	อ่อนโยน	71.2
6	พุ่มเพื่อย	71.0	6	ซื่อ ๆ	66.5
7	ช่างพูด	67.0	7	ไม่รักสันโดษ	63.3
8	มีเล่ห์เหลี่ยม	59.2	8	ไม่มีระเบียบ	63.1
9	อ่อนโยน	58.0	9	ไม่คล่องแคล่ว	61.1
10	มีเสน่ห์	51.5	10	มีมารยาท	56.7
11	-	-	11	ไม่คิดเป็นวิทยา ศาสตร์	55.4
12	-	-	12	ชาตินิยม	53.4
13	-	-	13	ไม่อดทน	52.2

เกี่ยวกับลักษณะเด่นของคนไทยในสายตาของคนญี่ปุ่น ได้เคยปรากฏในผลงานวิจัยเรื่อง คนญี่ปุ่นมองคนต่างชาติอย่างไรของ Wagatsuma ร่วมกับ Yoneyama (ค.ศ.1967) ส่วนหนึ่งของ งานวิจัยดังกล่าว เป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะเด่นของคนแต่ละประเทศตามความนึกคิดของผู้ตอบ แบบสอบถามชาวญี่ปุ่น ผลการสำรวจครั้งนั้นปรากฏว่าลักษณะเด่นของคนไทยในทรรศนะของคน ญี่ปุ่นเรียงลำดับจากเด่นมากที่สุดคือ ชื่อๆ อนุรักษ์นิยม เชื่อโชกลาง ไม่ค่อยพูด และมีมารยาท

ต่อมาในปี ค.ศ.1992 ได้มีงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “Nihonjin no ijinkan” (การมองคนต่างชาติของคนญี่ปุ่น) โดย Takao ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีแห่งมหาวิทยาลัย Hoosoo ภายใต้การดูแลของ Professor Sofue Takao งานวิจัยของ Takao ได้ใช้แบบสอบถามคล้ายกันกับ ของ Wagatsuma และ Yoneyama ผลการสำรวจปรากฏว่าลักษณะเด่นของคนไทยในทรรศนะ ของคนญี่ปุ่นเรียงลำดับจากเด่นมากที่สุดคือ ชื่อๆ มีมารยาท เชื่อโชกลาง อนุรักษ์นิยม

เปรียบเทียบผลการสำรวจลักษณะเด่นของคนไทยในทรรศนะของคนญี่ปุ่น จากผลงานการวิจัยทั้ง 3 ชิ้น

ลำดับที่	วรินทร์/วิวรรณ (2000)	Takao (1992)	Wagatsuma/ Yoneyama (1967)
1	รำเริง	ชื่อ ๆ	ชื่อ ๆ
2	เชื่อโชกลาง	มีมารยาท	อนุรักษ์นิยม
3	ช่างพูด	เชื่อโชกลาง	เชื่อโชกลาง
4	สนุก	อนุรักษ์นิยม	ไม่ค่อยพูด
5	อ่อนโยน	คนดี	มีมารยาท
6	ชื่อ ๆ		
7	ไม่รักสันโดษ		
8	ไม่มีระเบียบ		
9	ไม่คล่องแคล่ว		
10	มีมารยาท		
11	ไม่คิดเป็นวิทยาศาสตร์		
12	ชาตินิยม		
13	ไม่อดทน		

หมายเหตุ : ในการสำรวจของ Takao และ Wagatsuma กับ Yoneyama ให้เลือกตอบเพียง 5 ลักษณะ

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าการสำรวจในปี ค.ศ.1967 กับ ค.ศ.1992 แม้ว่าจะระยะเวลาจะห่างกัน 25 ปี แต่คนญี่ปุ่นก็ยังมองว่าคนไทยเป็นคนชื่อ ๆ ในอันดับที่หนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นยังมองเหมือนกันอีกว่า คนไทยเป็นคนเชื่อโชคลาง มีมารยาท อนุรักษ์นิยม

การสำรวจในปี ค.ศ.1967 และ ค.ศ.1992 เป็นการสำรวจความคิดเห็นของคนญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น ในขณะที่การสำรวจครั้งนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นของคนญี่ปุ่นในประเทศไทย นอกจากนี้ในการสำรวจ 2 ครั้งแรกยังกำหนดให้เลือก 5 ลักษณะเท่านั้น จะเห็นได้ว่าแม้ว่าเวลาสถานที่ ตลอดจนข้อกำหนดในการเลือกลักษณะเด่นของคนไทยจะต่างกัน แต่ผลการสำรวจก็ปรากฏออกมาคล้ายกันเป็นส่วนใหญ่

เมื่อนำผลการสำรวจปี ค.ศ.1967 กับ ค.ศ.1992 มาเปรียบเทียบกับ ค.ศ.2000 ลักษณะเด่นที่ร่วมกัน จะมี 3 ลักษณะคือ ชื่อ ๆ เชื่อโชคลาง และมีมารยาท สำหรับลักษณะเด่นอันดับหนึ่งในสายตาของคนญี่ปุ่นในยุค 2000 คือ ร่ำรวย ไม่ใช่ชื่อ ๆ เหมือนในอดีต ส่วนลักษณะที่ไม่ปรากฏในยุค 2000 คือ อนุรักษ์นิยม ไม่ค่อยพูด และคนดี

ในกรณีของลักษณะไม่ค่อยพูดนั้น คนไทยในยุค 2000 กลับถูกมองว่าช่างพูด และในกรณีของคนดี ในการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้กำหนดให้เป็นตัวเลือก

ลำดับและร้อยละของลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นในทรรศนะของคนญี่ปุ่น และคนไทย

คนญี่ปุ่นมองคนญี่ปุ่น			คนไทยมองคนญี่ปุ่น		
ลำดับ	ลักษณะ	ร้อยละ	ลำดับ	ลักษณะ	ร้อยละ
1	เร่ร่อน	91.3	1	เอาจริงเอาจัง	93.0
2	สะอาด	89.1	2	ชาตินิยม	91.7
3	เจ้าระเบียบ	88.5	3	อดทน	85.7
4	เอาจริงเอาจัง	86.9	4	นักปฏิบัติ	81.4
5	ระมัดระวังตัว	86.5	5	รักษากฎหมาย	80.7
6	รักษากฎหมาย	85.1	6	เจ้าระเบียบ	79.3
7	ทำตามกระแส	82.6	7	มีความรู้	76.2
8	อดทน	76.4	8	ซื่อสัตย์	75.5
9	มีมารยาท	73.0	9	ระมัดระวังตัว	73.0
10	ชอบค้นคว้าทดลอง	71.6	10	อนุรักษ์นิยม	73.0
11	อนุรักษ์นิยม	71.2	11	คล่องแคล่ว	68.8
12	คิดเป็นวิทยาศาสตร์	66.6	12	ชอบค้นคว้าทดลอง	68.7
13	เป็นประชาธิปไตย	65.8	13	หัวก้าวหน้า	68.6
14	คล่องแคล่ว	65.3	14	ฉลาด	66.2
15	มีเหตุผล	62.7	15	คิดเป็นวิทยาศาสตร์	63.8
16	พุ่มเฟิอย	61.9	16	เจ้าระเบียบ	59.5
17	ถือตัว	57.9	17	สะอาด	59.2
18	ซื่อสัตย์	55.8	18	มีมารยาท	59.0
19	นักปฏิบัติ	52.7	19	วัตถุนิยม	58.4
20	หัวก้าวหน้า	51.7	20	มีเหตุผล	55.5
21	-		21	แข็งแรง	54.3
22	-		22	ซื่อสัตย์	53.5
			23	สนใจศิลปะ	53.5

เอกสารอ้างอิง

เพ็ญศรี กาญจนรัมย์. *สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540
หน้า 16-17.

สุพัตรา สุภาพ. *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2534 หน้า 17.

วรินทร์ ววงค์, วีรวรรณ วชิรดิลก และทัศนีย์ วรรณยาวงค์. *ญี่ปุ่น : ขอเขียนด้วยคน* กรุงเทพฯ :
สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2537.

Azuma Hiroshi. *Nihonjin no shitsuke to Kyooiku*. University of Tokyo Press, 1994.
pp. 15-16 เรียบเรียงเป็นภาษาไทย โดย วรินทร์ ววงค์ ใน “ญี่ปุ่นศึกษา 2543”, สถาบัน
เอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543 หน้า 95-114.

NLI Research Institute. *Nihon no Kazokuwa doo Kawattanoka*, Tokyo : NHK, 1994,
pp. 14-84.

Sofue Takao. *Nihonno Kyooiku ryoku*. Tokyo, Kanako shoboo, 1995, pp. 126-136.
บทที่ 6 ตอนที่ 1 เรียบเรียงเป็นภาษาไทยโดย วรินทร์ ววงค์ ใน *East* ปีที่ 1 ฉบับที่ 2
เมษายน 2540, หน้า 3-5.

_____. *Chikyuu jidai no Kyooiku*. Hiroshima : Nishiki Print, พฤษภาคม 1995,
pp. 11-19 เรียบเรียงเป็นภาษาไทย โดย วรินทร์ ววงค์ ใน *East* ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม
2540 หน้า 1-14.